

KORPUSZOK, NEMZETEK ÉS MESTERSÉGES INTELLIGENCIA¹

BESZÁMOLÓ A 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEXICOLOGY

AND LEXICOGRAPHY KONFERENCIÁRÓL

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Kutatóközpont, Lexikológiai Intézet

Budapest, 2025. szeptember 29 – október 1.

Bakó Judit

bako.judit@nytud.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Kutatóközpont Lexikológiai Intézet

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola

<https://orcid.org/0009-0000-4481-1428>

Szabó Réka

szabo.reka@nytud.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Kutatóközpont Lexikológiai Intézet

<https://orcid.org/0000-0002-3721-5983>

Második alkalommal rendezte meg az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont Lexikológiai Intézete a *LexiKonf – Lexikológiai és lexikográfiai konferencia* elnevezésű – az immár nemzetközivé vált – tudományos eseményt, amely 2025. szeptember 29-től október 1-ig zajlott Budapesten, az NKFIH Mecenatúra pályázatának támogatásával, a MEMO – Mesterek és Módszertanok házában. A konferencia célja, hogy közös fórumot teremtsen a nemzetközi és hazai szótárírók, szótárkutatók számára a tudás megosztására és az információcserére. Rendezvényünkön számos kontinens és ország képviseltette magát, összesen 55 előadással. A különböző korú és nemzeti-

¹ A konferencia megvalósítása az NKFIH Mecenatúra (MEC_SZ149371) támogatásával valósult meg.

ségű, más-más lexikográfiai problémára koncentráló kutatók nemcsak módszertanukban mutattak változatos képet, hanem a lexikográfia különböző korszakait, „generációit” is képviselték. A különböző időszakok eredményeinek és problémáinak felvonultatása igen értékes és elgondolkodtató módon hívta fel a figyelmet a tudományág gyors és komoly kihívást jelentő változásaira, illetve a megjelenő és eltűnő értékek, preferenciák közötti eltérésekre.

A nagyszámú előadásra való tekintettel minden előadót nem tudunk felsorolni, a figyelemfelhívás céljával azonban megemlíjük néhányukat annak érzékeltetésére, hogy a három nap alatt a megszólalók milyen kutatási területeket jártak be, illetve milyen problémákat vetettek fel.

A konferenciát Lipp Veronika, az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont Lexikológiai Intézetének igazgatója, a Nyelvtudományi Kutatóközpont főigazgató-helyettese nyitotta meg. Beszédében kitért rá, hogy rendezvényünk régi hiányt pótol, hiszen a 2023-ban indított LexiKonf előtt évtizedekig nem volt Magyarországon kifejezetten a lexikológia vagy lexikográfia kérdéskörét előtérbe helyező tudományos konferencia. Ezzel szemben a Lexikológiai Intézet (és jogelődje) 60 éves szótárírói tapasztalattal rendelkezik, hiszen itt készültek értelmező szótáraink, valamint az *Új magyar tájszótár*, az *Új magyar etimológiai szótár*, és jelenleg is zajlik *A magyar nyelv nagyszótárának* a készítése. Konferenciánk immáron második alkalommal történő megrendezésével tradíciót szeretnénk kialakítani, és kapcsolódási pontot szándékozunk nyújtani a témában dolgozó szakemberek számára. Az inspiráló előadások mellett erre a fogadás és a közös konferenciavacsora is lehetőséget adott.

A LexiKonf 2025 szervezőgárdáját *A magyar nyelv nagyszótára* szócikkírói és szerkesztői adták.

A plenáris előadásokat három meghívott szakember tartotta. Az első nap Sven Tarp (Dánia; Aarhus Egyetem) *Do lexicography a favor: stop focusing on dictionaries* című gondolatébresztő előadásában beszélt arról, hogy a világ és a technológia változásainak nyomán újra kell definiálni a lexikográfus munkáját. Két szemléletmódot különített el: az ún. „dictionography”-t és az ún. „glossography”-t; utóbbi a szótárakat megelőző glosszák és a digitális korban megjelenő virtuális glosszák írását foglalja magában. Javaslatára szerint a digitális módszerek alkalmazásával a szótár elemei mint a szöveghez csatolt glosszák működhetnek, olyan kontextualizált nyelv(tan) tanulási módszert kínálva, amely a szövegíró saját hibáinak javításán alapul. Sven Tarp a rendezvényt lezárandó, a konferenciát követő napon a Nyelvtudományi Kutatóközpontban is előadást tartott e témáról. Ana Salgado (Portugália; Lisszaboni Tudományos Akadémia, Portói Egyetem) plenáris előadásának címe: *A Decade of Lexicographic Innovation at the Lisbon Academy of Sciences: Still from Paper to Digital Platform – and Then AI Came* volt. Ebben a Dicionário da Língua Portuguesa projektet mutatta be, végigvezetve a hallgatóságot a hagyományos szerkesztési gyakorlatoktól a korpuszalapú szótáríráson át a fenntartható digitális platform kialakításáig, továbbá az új technikai eszközök szótárírásba való integrálásáig. A harmadik plenáris előadó Iztok Kosem (Szlovénia, Ljubljana Egyetem) is az új technológiai megvalósítások témakörhöz kapcsolódott előadásával, amelynek címe *Common Sense(s) in Slovene Lexicography: Building the Digital Dictionary Database* volt. Ebben a Ljubljana Egyetem egy projektjét mutatta be, a szlovén digitális szótári adatbázist (Digital Dictionary Database of Slovene).

A konferencia két teremben, párhuzamosan futó szekciókkal zajlott. Több előadás is szólt az online szótárak akadálymentesítéséről, így például hallottunk előadást a FrameNet Brasil felülettel kapcsolatos ilyen irányú törekvésekről (Iasmin Valéria Miranda Rabelo, Adriana Silvina Pagano, Maucha Andrade Gamonal: *Disability and Assistive Technology: Modeling Accessibility Domain Frames on FrameNet Brasil*), vagy a látássérült felhasználók számára történő akadálymentesítésről (Yulia Vasik, Teresa Fuentes: *Monolingual Lexicography and Visual Impairment: Parameters for More Accessible Dictionaries*). Megismertünk konkrét szótári projekteket, például a Pődör Dóra által prezentált első ír–magyar, magyar–ír szótárt (*The first Irish-Hungarian/Hungarian-Irish learner's Dictionary*), vagy a Manana Rusieshvili-Cartledge és Marine Makhataдзе által bemutatott grúz–angol szótár különböző szerkesztési szempontjait (*Exploring Sensory Lexis: Typological and Structural Perspectives of the Georgian-English Thematic Dictionary*).

A szótárak természetesen lehetnek történetiek, vagy segíthetik a történeti kutatásokat. Hindrik Sijens és Johan van der Zwaag egy új fríz történeti szótár munkálatait mutatták be (*Towards a new historical dictionary of Frisian*).

Természetesen felmerült a szótárak edukációs célra való használata is (Susana Duarte Martins: *Educational applications of general language dictionaries in advanced language proficiency*).

Az előadásokból kiviláglottak az aktuális témák, amelyekkel a jelen kor lexikográfusai szembesülnek. Amellett, hogy a plenáris előadók virtuális megoldásokról és a mesterséges intelligenciáról beszéltek, több előadó számolt be arról, hogy kutatása részeként használta fel a ChatGPT-t, vagy éppen a lexikográfusi munka segítségeként látja az újonnan megjelent technológiát.

A nyelvészeti paradigmaváltások is új kérdések elé állíthatják ezt a tudományterületet. Konferenciánkon önálló szekcióba gyűjtöttük a konstrukciós nyelvtani szemléletű előadásokat. Ebben a szekcióban adott elő a Lexikológiai Intézet tudományos főmunkatársa, Sass Bálint (*Morphological dependency trees for representing constructions*), aki a készülő Magyar szerkezet-tár működését és célját szemléltette a *fűbe harap* kifejezésen keresztül. Konstrukciós szemléleten alapuló szótári projektet ismertünk meg a Kínából érkező Edmond Cane-től (*A Construction-based model for language processing*), és a szlovák nyelvben vizsgált konstrukciókról beszélő Jakob Horschtlól (*The closer you look, the more interesting it gets: A Construction Grammar-based analysis of the Slovak Comparative Correlative*) is. A nehézségek is közös pontot jelentettek a lexikográfusoknak: a munkát tudományos igénnyel végezni akaró lexikográfusok helyzetét az elméleti kérdések mellett intézményi korlátok is nehezítették. Mindemellett a szakemberek különböző, nyelvektől függően felmerülő problémákkal is szembesültek. Míg a francia lexikográfusok számára alapvető „tartozéka” egy szótárnak a kiejtési útmutató, az észti kollégák számára ennek hiányolása vagy felvetése meglepetést okozott.

Önálló szekciót szenteltünk a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózattal közösen végzett terminológiai munkának, amelyet az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program Magyar terminológiastratégia alprogramján belül valósítunk meg.

Poszterszekciónkat is a tematikus változatosság jellemezte a skót nyelvvel kapcsolatos kutatástól (William Rolston Ashford: *Building a better Word Bank: Organising lexicographic evidence at Dictionaries of the Scots Language*) az oceanográfiai kifejezések kollokálódásának bemutatásá-

ig (Sara de Piniés de la Cuesta, Javier Serrano Peinado: *Identifying Collocations in Oceanographic Lexicology: A Focus on Temperature, Pressure, and Salinity*).

A jövőben rendezvényünket két évente tervezzük megvalósítani, és továbbra is az a szándékunk, hogy a szótárírás és -készítés témájában nyitottan várjuk az előadók jelentkezését. A LexiKonf legközelebb is nemzetközi konferenciaként tér majd vissza, előreláthatóan 2027-ben. Célunk, hogy minél több dimenzióban láthassunk rá korunk lexikográfiai kihívásaira, és lehetőséget biztosítsunk a tudomány művelőinek arra, hogy ismeretségeket kössenek egymással, és új módszerekről tájékozódjanak – bízva abban, hogy mindez hozzájárul a hazai és nemzetközi lexikográfusi közösség megteremtéséhez és összekovácsolásához.